

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان: اهمیت مدیریت آموزش در مدارس

شهره تقی نژاد^۱، فرشته تقی نژاد^۲

^۱ کارشناسی، مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور ممسنی

^۲ اداره آموزش و پرورش شهرستان کازرون، آموزشگاه حاج رفان

ایمیل: shhrhtqynzhad@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۷۸۲۱۲۵۳۴

^۲ کارشناسی، تربیت بدنی، دانشگاه آزاد ممسنی

اداره آموزش و پرورش شهرستان ممسنی، آموزشگاه شهید افشاری

ایمیل: amirsamgh1402@Gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۷۸۰۴۲۹۷۷

چکیده

مدیریت آموزشی، دانش و رشته‌ای کاربردی است و اهمیت آن را باید در توانایی آن جهت شکل‌دهی به خط‌مشی‌های آموزشی و نیز راهبری فعالیت‌های عملی در سازمان‌های آموزشی دانست. مدیریت آموزشی بر اصول، مفروضه‌ها و مقولاتی بنا شده است که باید برای هرگونه اقدامی در یک نظام آموزشی شناخته شوند. مدیریت آموزشی عبارت است از فرآیند برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت، نظارت ارزشیابی و در مجموع اداره کردن کلیه امور و فعالیت‌های مربوط به آموزش و پرورش است. مدیریت آموزشی فرآیند اجتماعی است که با بکارگیری و مهارت‌های علمی، فنی و هنری کلیه نیروهای انسانی و مادی را سازماندهی و هماهنگ نموده و با فراهم آوردن زمینه‌های انگیزش رشد، با تأمین نیازهای منطقی فردی و گروهی معلمان، دانش‌آموزان و کارکنان به طور صرفه‌جویانه به هدفهای تعلیم و تربیت می‌رسد. آموزش یکی از مهم‌ترین ارکان هر نظام اجتماعی به شمار می‌رود. در جوامع پیشرفته که روز به روز بر پیچیدگی آن افزوده می‌شود بدون آموزش‌های لازم، زندگی ممکن نخواهد بود. به تناسب گسترش مهارت‌های کار و زندگی در شرایط کنونی، نظام آموزش هر جامعه‌ای نیاز به ارتقاء کمی و کیفی دارد.

واژگان کلیدی: مدیریت آموزشی، دانش‌آموزان، معلمان، آموزش و پرورش

مقدمه:

مدیریت آموزشی نوعی از مدیریت است که در مراکز آموزشی اجرا می‌شود. مدیریت در مفهوم کلی و عام، از دیدگاه‌های متفاوتی تعریف شده است. به عبارتی مدیر هماهنگ‌کننده و کنترل‌کننده فعالیت‌های دسته‌جمعی برای رسیدن به هدف مطلوب سازمان با حداکثر کارایی است. معلمان باتجربه را که روش‌های مدیریت مسائل انضباطی شاگردان و آرام کردن والدین را طی سال‌ها به دست آورده‌اند، دیگر نمی‌توان برای انجام وظایف مدیریتی امروز کافی به حساب آورد. مدیریت مدارس امروز قابلیت‌ها و توانمندی‌ها، زمینه علمی و تجربی و فهم بیشتری را می‌طلبد. مقدار اطلاعات موجود مربوط به وظایف مدیران به اندازه‌ای زیاد است که برای به دست آوردن دانش لازم برای پاسخگویی به ضرورت‌های شغل مدیریت سال‌ها مطالعه و تحقیق نیاز است. تفسیر شخصی از این بدنه اطلاعات به تنهایی کار بسیار بزرگی برای مدیر شاغل است. نویسندگانی که این اطلاعات را در طی سال‌ها ارائه کرده‌اند، جمع‌آوری، انتخاب و تفسیر تمام این اطلاعات را چالشی بس بزرگ می‌دانند

وظایف مدیران سازمان‌های آموزشی و مدارس را می‌توان در شش گروه طبقه‌بندی کرد: برنامه‌ی آموزشی و تدریس امور دانش‌آموزان امور کارکنان آموزشی روابط مدرسه - اجتماع تسهیلات و تجهیزات آموزشی امور اداری و مالی برنامه‌ی آموزشی و تدریس: مهم‌ترین وظیفه‌ی مدیران آموزشی، هدایت جریان آموزش و یادگیری به‌ویژه تسهیل جریان رشد و پرورش دانش‌آموزان است. ساختاری که تجارب یادگیری را سازمان داده و آموزش و یادگیری دانش‌آموزان را میسر سازد، برنامه‌ی آموزشی نامیده می‌شود. در کشور ما برنامه‌ی آموزشی از سوی نظام آموزشی تهیه و تنظیم می‌شود، مدیران با ایجاد روحیه و شرایط مناسب، تهیه و تدارک مواد و وسایل آموزشی، راهنمایی و مساعدت فکری و ارزش‌یابی عمل کردها و نتایج فعالیت‌های آموزشی زمینه‌ی اجرای مؤثر برنامه‌ها و تحقق هدف‌ها را فراهم می‌سازند، اگر برنامه‌ها با روشن‌بینی اجرا شوند و هدف‌های آن‌ها قابل فهم و عملی باشند، انتظار می‌رود که مدیران آموزشی بتوانند بازده آموزشی مدارس را بهبود بخشند. به این منظور مدیران آموزشی با اقداماتی نظیر موارد زیر می‌توانند تغییرات چشم‌گیری در بازده کار معلمان و دانش‌آموزان به وجود آورند: هدف‌های کلی نظام آموزشی را به صورت معنی‌دار و دقیق معنی کنند. هدف‌های کلی نظام را به هدف‌های فرعی تقسیم کنند به طوری که در سطح مدارس قابل درک باشند. مدیران به کمک معلمان، هدف‌ها را مجدداً به صورت هدف‌های عملی قابل اجرا در کلاس تعریف کنند. مدیران با اقدامات مناسب و بالا بردن روحیه‌ی کارکنان، شرایطی فراهم سازند که معلمان هدف‌های شغلی و شخصی خود را به هم پیوند دهند. امور دانش‌آموزان: وظایف مربوط به این بخش شامل دو قسمت است: الف: وظایف و خدمات اداری و سرپرستی امور دانش‌آموزان: پذیرش و ثبت‌نام دانش‌آموزان، نگهداری آثار و اطلاعات مربوط به دانش‌آموزان به تفکیک پایه‌ی تحصیلی تعیین نسبت دانش‌آموزان به معلمان و پیش‌بینی آمارهای سال‌های تحصیلی آینده ثبت و ضبط و نگهداری نمرات و مدارک و اطلاعات مربوط به سوابق تحصیلی دانش‌آموزان ب: شناسایی توانایی‌ها، علایق و نیازهای کودکان و پرورش آن‌ها امروزه علاوه بر نیازهای آموزشی و تحصیلی دانش‌آموزان، به تأمین نیازهای بهداشتی، روانی‌زیستی و فیزیولوژیک و رشد شخصیتی آن‌ها توجه بیشتری داده می‌شود. برای مثال، بهره‌گیری از مشارکت دانش‌آموزی که امروزه به عنوان یکی از ویژگی‌های مدارس اثربخش مطرح است. نشان می‌دهد که در گذشته به مدرسه به عنوان یکی از سازمان‌های اجباری نگریسته می‌شد که در آن دو طبقه حاکم «مدیر، معلمان و ناظران» و محکوم «دانش‌آموزان» وجود داشتند. طبقه حاکم برنامه‌ریزی می‌کند و طبقه محکوم (دانش‌آموزان) احساس می‌کردند بدون داشتن حق اظهارنظر و انتقاد باید پذیرای برنامه‌ها و تصمیمات باشند.

سیستم مدیریت آموزشی

به فرایند برنامه‌ریزی، اجرا، ارزیابی و بهبود فعالیت‌های آموزشی در یک سازمان یا موسسه تحصیلی اشاره دارد. این شامل تعیین نیازهای آموزشی، طراحی و توسعه برنامه‌های آموزشی، ارائه آموزش‌های مختلف، ارزیابی عملکرد آموزشی و بهبود فرایندهای آموزشی می‌شود. هدف اصلی مدیریت آموزشی افزایش کیفیت و کارایی آموزش و یادگیری در سازمان است. این امر شامل مدیریت منابع انسانی، مالی، فیزیکی و فناوری آموزشی برای ارتقای سطح دانش و مهارت‌های دانش‌آموزان یا کارکنان یا دانشجویان می‌شود. به طور کلی، مدیریت آموزشی به ارائه یک محیط آموزشی مناسب، انتقال دانش و مهارت‌های لازم، ارزیابی عملکرد و بهبود مستمر فرایندهای آموزشی می‌پردازد.

- وظایف آموزشی و پرورشی :

- کلیه کارها و اقداماتی که در محیط مدرسه انجام می‌پذیرد زیر نظر مدیر مدرسه خواهد بود و مدیر مدرسه از نظر حسن اجرای امور پرورشی، آموزشی و اداری در مقابل اداره آموزش و پرورش محل مسئولیت تام دارد وظایف او بشرح زیر می‌باشد.
- نظارت بر حسن اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های فوق برنامه و مراقبت در پیشرفت امور آموزشی، پرورشی و اداری مدرسه بر مبنای برنامه‌های مصوب.

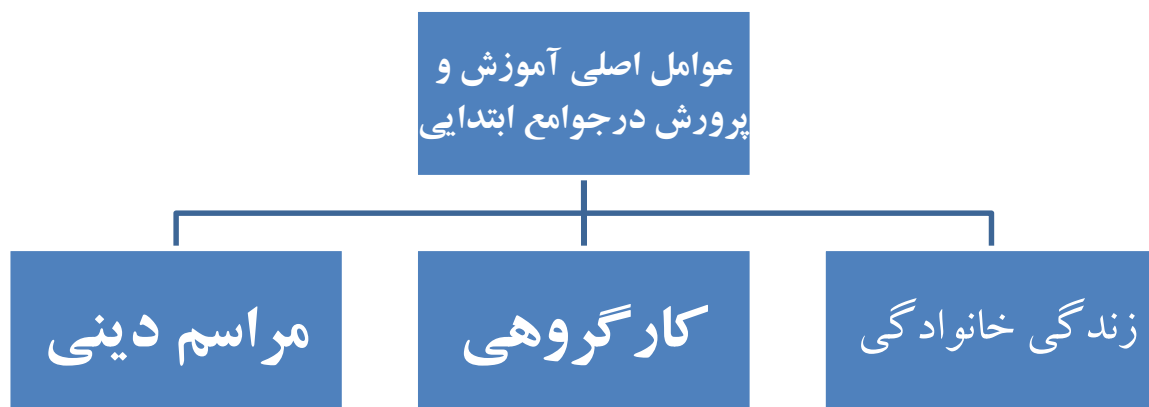
- هدایت و همکاری با کارکنان آموزشی و اداری در حسن اجرای برنامه‌ها و وظایف مصوب و راهنمایی آنان در جهت هماهنگ ساختن فعلیتهای روزانه و نیل به کیفیت مطلوبی جریان کار آموزشی، تربیتی و اداری مدرسه.

تئوری سیستم‌ها مدیریت

تئوری سیستم‌ها همچنین چارچوبی برای تحقیق در رابطه با سازمان‌ها و مدیریت آن‌ها ایجاد می‌کند. چندین نظریه اصولی موافق با جنبش سیستم‌ها از لحاظ تولید فرضیه‌هایی برای تحقیقات، بسیار مولد بوده‌اند. چون جنبش سیستم‌ها روش‌های ریاضی و کمی را تأکید می‌نماید روش تحقیق پیشرفت کرده است. به عنوان یک روش اندیشیدن، جنبش سیستم‌ها برای مدیران شاغل ارزش زیادی دارد. یک مدیر آشنا با این نگرش هدفمند خواهد بود؛ زمینه مسائلی را که مواجه می‌شود می‌آزماید (برای مثال کلیت موقعیت را مورد توجه قرار می‌دهد)؛ از روابط درونی پویا بین گروه‌ها، حوادث، و ایده‌ها آگاه خواهد بود؛ در جستجوی بازخورد است؛ انتخابهای متعدد را آزمون می‌کند و از برخورد گسترده ممکن آگاه خواهد بود. سیستم مدرسه خیلی به سرعت پیشرفت کرد، مردمی که این شغل را داشتند و آن‌هایی که خود را وقف مطالعه مدیریت مدرسه کرده بودند، اساساً به جنبه عملی آن تکیه می‌کردند، به طوری که مطالعه تحول تدریجی مدیریت مدرسه فراموش شده بود. مسائلی که ذکرش گذشت بر مدیریت مدارس امروز اثر گذاشته و کار مدیریت مدارس را بسیار مشکل‌تر کرده است. معلمان با تجربه را که روش‌های مدیریت مسائل انضباطی شاگردان و آرام کردن والدین را طی سال‌ها به دست آورده‌اند، دیگر نمی‌توان برای انجام وظایف مدیریتی امروز کافی به حساب آورد. مدیریت مدارس امروز قابلیت‌ها و توانمندی‌ها، زمینه علمی و تجربی و فهم بیشتری را می‌طلبد.

نخستین بار هندی فایول مدیریت را به کار کرده‌ای پنجگانه زیر تفکیک تعریف کرد

- ۱- برنامه ریزی یعنی پیش‌نگری و تدارکات وسایل برای عملیات آینده :
 - ۲- سازمان دهی یعنی ترکیب و تخصیص افراد و منابع دیگر بمنظور انجام کار
 - ۳- فرماندهی یعنی هدایت و جهت دهی افراد در انجام دادن کار
 - ۴- هماهنگی: یعنی وحدت و یگانگی بخشیدن به همه کوشش‌ها و فعالیت‌ها
 - ۵- کنترل (نظارت) یعنی رسیدگی به اینکه آیا کلیه امور و فعالیت‌ها مطابق با مقررات و دستورات صورت می‌گیرند یا نه
- نقش آموزش و پرورش در بقای جامعه، عوامل آموزش و پرورش در جامعه ابتدایی مفهوم نظام آموزشی و اهمیت آن، ضرورت اهمیت مدیریت و رهبری، مراحل فراگرد پیچیده شدن نظام آموزشی است.

نمودار شماره (۱)

عوامل اصلی آموزش و پرورش در جوامع ابتدایی

روش جمع آوری اطلاعات:

برای شکل گیری مدیریت آموزشی به عنوان یک رشته علمی متمایز، دیدگاه ها و نظریه های حوزه های علمی دیگر به ویژه مدیریت، تأثیر بسزایی داشته اند. این نظریه ها خارج از بافت آموزش توسعه یافته، سپس در آموزش به کار برده شده اند. به نظر میرسد یکی از عوامل توجه به موضوع آموزش و به تبع آن مدیریت آموزشی، نیاز انسان به آموختن و یاد گرفتن است. انسانها برای سازگاری با تغییرات مختلف، نیازمند یادگیری هستند و آموزش، یکی از ابزارهای مهم در فرایند یادگیری است. از اینرو، آموزش قدمتی به اندازه عمر بشر دارد. البته طی قرن ها، آموزش ها به صورت غیررسمی و بر عهده نهادهایی همچون خانواده بود، اما پیچیده تر شدن جوامع و نیاز به کسب مهارت های مختلف، لزوم سازماندهی آن را به شکل امروزی، ضروری ساخته است؛ بنابراین، نیاز به شکل گیری رشته مدیریت آموزشی در سازمانها، به ویژه سازمانهای آموزشی مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به موارد مذکور طبیعی است که قدمت این رشته بیش از سایر رشته های مدیریتی باشد

مراحل توسعه نظام آموزش و پرورش اول خانواده بعد مدرسه بعد جامعه می باشد جامعه فاقد هرگونه نظام آموزشی رسمی بودپرورش در خانواده به وسیله والدین یا مستقیمی در جامعه از طریق شارگردی صورت می گیرد. مدیریت آموزشی در جهان نقش رهبری آموزشی را دارد ولی در ایران فعالیت خارج از موسسات آموزشی بوجود می آید.

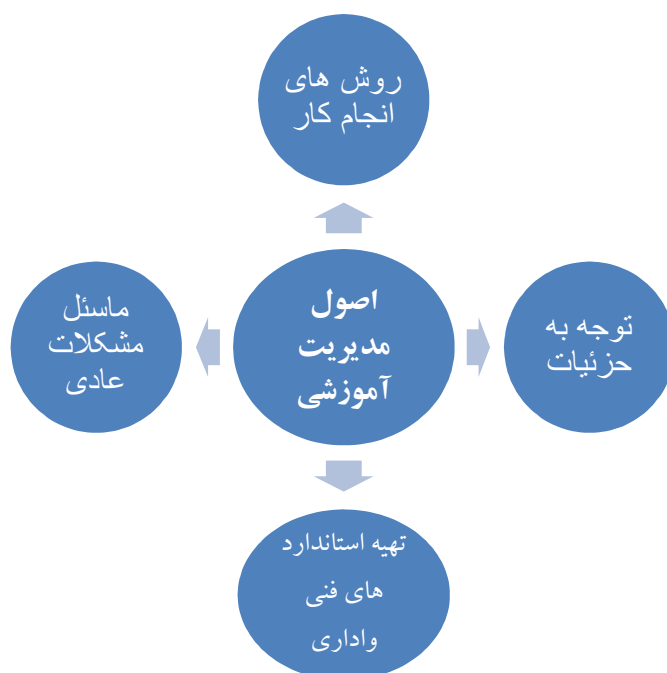

نمودار شماره (۲)

مراحل تفکیک نظام آموزشی

منظور از مدیریت آموزشی فعالیت عملی است که در یک موقعیت سازمان یافته برای هماهنگی و هدایت امور در جهت هدفهای معینی صورت می است و اهمیت آن را باید در توانایی آن جهت شکل دهی به خطمشی های گیرد. مدیریت آموزشی در وهله نخست، رشته ای کاربردی راهبری فعالیت های عملی در سازمانهای آموزشی دانست. همانند سایر رشته ها، دانش و رشته مدیریت آموزشی نیز آموزشی و نیز آموزشی، باید شناخته است و بر اصول، مفروضه ها و مقولاتی بنا شده است که برای هرگونه اقدامی در یک نظام دارای یکسری مبانی شوند. مدیریت آموزشی: یک فرایند اجتماعی، در مورد ماهیت و دامنه فرایند اجتماعی، مدیریت آموزشی به عنوان یک فرایند اجتماعی اصول مدیریت آموزشی است. مدیریت شامل سرپرستی فعالیت های کلاس، سازمان دادن به درس ها، آماده سازی آزمون ها، درجه بندی و دانش آموزان، آموزش اهداف، ملاقات با دیگر معلمان و والدین، و حفاظت از موفقیت های حاصل شده است. با داشتن فقط ۲۴ ساعت در روز، معلمان باید مدیران ماهر وقت، نقشه ها، و آدم ها باشند، اگر بخواهند خارج از فضای کاری نیز ساعت خلوتی داشته باشند

به عنوان یک معلم، شما معمولاً با نوع دیگری از مدیریت نیز سروکار دارید. مدیریت کلاس، که شامل تمام تصمیمات و فعالیت هایی می شود که برای برقراری نظم در کلاس مورد نیازند. شما ممکن است این مفهوم را مترادف با معنای سنتی انضباط بدانید

نمودار شماره (۳)

اصول مدیریت آموزشی

برنامه آموزشی و تدریس، امور دانش آموزان، امور کارکنان آموزشی، روابط مدرسه - اجتماع، تسهیلات و تجهیزات آموزشی، امور اداری و مالی از جمله وظایف اصلی در مدیریت یک مدرسه است. همچنین امروزه علاوه بر نیازهای آموزشی و تحصیلی دانش آموزان، به تأمین نیازهای بهداشتی، روانی زیستی و فیزیولوژیک و رشد شخصیتی آنها توجه بیشتری می شود. برای نیل به این مقصود و پیشرفت در امر آموزش که در نهایت به پیشرفت کشور می انجامد، به کارگیری مدیران و برنامه ریزان شایسته و دارای شرایط لازم بیش از هر زمان دیگری ضروری به نظر می رسد. همان طور که کومبز یادآور می شود، اگر قرار است تحولی در عرصه ٬٬ تعلیم و تربیت پدید آید، این تحول و دگرگونی بایستی از مدیریت آموزشی آغاز گردد. برای ارزیابی عملکرد سازمان، دو شاخص اثربخشی و کارایی به کار برده می شوند. اثربخشی در سازمان های آموزشی یکی از مهم ترین مباحثی است که مدت هاست توجه صاحب نظران و مسئولان این سازمان ها را به خود مشغول کرده است. نظرات مختلف و تا حدودی مشابه در مورد اثربخشی عنوان شده است. از نظر آرمسترانگ، اثربخشی مفهوم پیچیده ای است که به طرق گوناگونی تعریف شده است و متناسب با هر تعریف قابل اندازه گیری و ارزیابی است.

پیشینه مدیریت آموزشی

نهضت مدیریت علمی و اصولی که تبلیغ می کرد مدیریت آموزشی را متأثر ساخته و توجه اندیشمندان و محققان آموزشی را به خود جلب نمود. هواداران مدیریت علمی در نظامهای آموزشی به کاربرد اصول آن همت گماشتند. آنها مدرسه را مشابه کارخانه تلقی می کردند که در آن دانش آموزان مانند مواد خام، باید در فراگیری آموزش و پرورش، متناسب با کیفیات و مشخصات مورد انتظار جامعه تغییر و تحول پیدا کنند. بنابراین نظامهای آموزشی باید برای تحقق این هدف، کارکنان واجد صلاحیت، ابزارها و روشهای فنی ویژه مورد نیاز با معیارها و استانداردهای از پیش تعیین شده فراهم سازند. با تلاش و همت این افراد، در تاریخ مدیریت و رهبری آموزشی ایالات متحده دوره‌ای به وجود آمد که عصر پرستش کارآئی نام گرفت. طالبان اولیه مدیریت آموزشی، گرچه دقت نظر مهندسان انسان را نداشتند ولی همانند مدیران عملی تیلور رفتار سازمان آموزشی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دادند، و سعی می کردند که اصول مدیریت علمی را در محیط های آموزشی پیاده کنند. و پیشنهادهایی در جهت انجام امور به حداکثر رساندن کارآئی ارائه دادند.

نتیجه گیری

در این مقاله نتیجه گیری شده است که بخش مهم آموزش و مدیریت یادگیری و مفاهیم و نظریه ها و تفکر درباره واقعیات در محیط است نقش آموزش و پرورش در تداوم و بقای جامعه بشری و انتقال آداب رسوم و نگرشها و رفتارها و دانش مهارت ها است مدیریت آموزشی عبارت است از فرآیند برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت، نظارت ارزشیابی و در مجموع اداره کردن کلیه امور و فعالیت های مربوط به آموزش و پرورش است. مدیر آموزشی علاوه بر مهارت های سه گانه باید تواند وظایف خود را در یک زمین ه کلی شامل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی ملاحظه کند و اینکه مدیریت در نظام آموزشی ما اعمال مقررات و ضوابط اداری تاکید بر تدوین روش های استاندارد است و در درنظام آموزشی ما عدم علاقه به تفکر در مورد فعالیت آموزشی، احساس عدم نیاز به آموزش، تعلیم و تربیت امری عادی، نمایان است. هدف اصلی مدیریت آموزشی افزایش کیفیت و کارایی آموزش و یادگیری در سازمان است.

منابع:

دکتر غلام رضا شمس (۱۳۹۶) مبانی اصول مدیریت آموزش، انتشارات سمت

دکتر علی علاقمند (۱۴۰۲)، اصول مدیریت آموزشی، نشر پیام نور

علی علاقمند، چاپ پانزدهم ۱۴۰۲، مقدمات مدیریت آموزشی، نشر پیام نور

نسبیه بیگی (۱۴۰۲)، هنر مدیریت مدرسه، انتشارات برگ و باد

